Een Kerstvertelling

DOOR CISSY VAN MARXVELET.

Ze liepen samen in het bosch, dat doodsch leek en wintersch. Hij was oud reeds; zijn witte haar viel over den kraag van zijn overjas en zijn gezicht was doorsneden van rimpels, die gekerfd leken in het gelige vleesch. Over zijn oogleden heen hingen de verwarde grijze wenkbrauwen, maar de oogen zelf waren scherp nog en vreemd-helder. Hij leunde zwaar op zijn stok, die af en toe ritselend wat dorre bladeren meenam.

En af en toe stond hij stil, kijkend naar de grauwe lucht, naar een groen sparreboompje, naar een vogel, die triestig op een bergje van bladeren zat aan den kant van den weg. Dan stond het meisje, dat naast hem ging, ook stil. En ze wachtte, tot hij zijn stok weer vooruitzette, en hervatte zijn langzamen loop van ouden man. Soms zei ze: „Kom grootvader, het is te koud om lang stil te staan."

„Als jij het koud hebt, kun je om mij wel doorloopen." Zijn stem had wat van een bedorven kind, dat zeurt. En in dien pruiltoon kon hij vaak hatelijke dingen zeggen, die Lotte pijn deden.

„Nu, 't is niet voor mij, 't is voor u, grootvader."

„Nou, vooruit dan maar weer. Geduld hèbben jullie wel met oude menschen."

Het meisje was zoo'n heel eenvoudig figuurtje in haar langen, bruinen mantel met het goedkoope zwartcastoren hoedje, waaronder haar gezicht ouwelijk en smal leek, een gezicht, dat oud is, zonder ooit jong geweest te zijn.

De lucht hing grijs en somber boven het bosch, loodgrijs met vreemde, lichte vegen, die toch de triestheid niet wegnamen.

„Zou er sneeuw komen, grootvader?"

„Nou, dat kan wel. Ik heb het bar in mijn rug. Dat zei ik je nog vanmorgen."

„Zullen we dan maar niet liever naar huis gaan?"

„Ja, je zou mij wel den heelen dag willen opsluiten."

„Och grootvader, ik doe het toch voor u. Als u toch pijn in uw rug hebt."

„Dat wist je vanmorgen al."

Een man, een hark over den schouder, liep hen voorbij. Hij groette: „Goeiemorgen, nog op den wandel?"

Ze kenden dien man van hun vele wandelingen, en grootvader sprak wel eens met hem, wat leege zinnen over het mooie weer, of de boomen die uitliepen, of den regen die gevallen was den vorigen dag; zinnen, die grootvader tòch zei in zwaarwichtig betoog, leunend op zijn stok, zijn oogen vonkend onder de grijze borstelbrauwen.

„Ja, maar ik zei net tegen mijn kleindochter, we moesten maar naar huis gaan. 't Wordt nu te koud."

„Er zit sneeuw in de lucht, Mijnheer. 't Zal een witte Kerstmis worden."

„Zou het?" vroeg Lotte.

„Nou Juffrouw, daàr hoef je anders geen weerkenner voor te wezen. Kijk me die lucht eens."

„Om mij komt er maar regen," zei grootvader. „Ik heb het land aan sneeuw. 't Geeft maar rommel voor niets." Ongeduldig stampte zijn stok op den grond. „Kom Lotte." En verder zwijgend liepen ze naar huis.

Den volgenden dag, den dag voor Kerstmis, toen de luchten al dreigender hingen, loodgrijs en grauw, wilde grootvader niet uit.

„Ik hoef toch zeker niet voor jouw plezier op dien triestigen boel te kijken buiten," bromde hij.

„Maar 't is nu nog goed. Als het morgen sneeuwt komt u ook niet uit."

„Zoo. Mooi. Ga jij maar hoor, ga jij maar. 't Verveelt je natuurlijk eens een dagje thuis te zitten bij den ouden man."

„Nee, grootvader, dat weet u wel beter. Maar....."

Doch hij sneed haar zin af: „Je hoopt natuurlijk, dat er sneeuw komt hè?" zei hij, zich met een ruk in zijn stoel naar Lotte draaiend, die voor het raam stond en den stillen landweg, waaraan hun huisje stond, afstaarde. Nu keek ze om.

„Ja, natuurlijk, grootvader. Ik vind een witte Kerstmis zoo plechtig."

„Jonge, jonge," zei hij hoofdschuddend, „dat zeg je mooi."

Lotte trok een stoel dicht bij het raam, haalde haar werkmandje naar zich toe, en zocht de kousen uit, die gestopt moesten worden. Grootvader wierp hout op de kachel, die vergenoegd te knetteren begon. Dat was het eenige geluid in de kamer en het tikken van de ouderwetsche Friesche hangklok. Een vrouw, met een mand aan haar arm, kwam op den landweg voorbij en een paar kinderstemmen joelden in de verte — een hond blafte.

„Hoe laat komt de jongen morgen?"

„Hij kan hier 's middags tegen een uur of drie zijn grootvader."

De oude man verschoof op zijn stoel. Lotte's geduldige antwoorden ergerden hem, hij zou graag willen snauwen of hard in de kachel poken — hij voelde zich ongeduldig en wrevelig en onder zijn overhangende wenkbrauwen gingen zijn oogen schuil. Dan dacht hij aan den jongen, die morgen komen zou, en hij voelde zich rustiger worden. Prettig dat de jongen er met Kerstmis zou zijn.

En ook Lotte dacht aan Johan, die morgen vreugde en vroolijkheid zou brengen in hun kalm huis. Johan, haar broer, eenige jaren jonger dan zij, die alleen zijn vacanties doorbracht op hun afgelegen dorp. Grootvader noemde hem nog altijd „den jongen." En Lotte bedacht met iets moederlijks, dat ze een groote trommel vol bruine, knappende Kerstkransjes in huis had. Daar hield Johan zoo van. Ze was ook blij dat hij komen zou morgen, om het Kerstfeest te vieren met grootvader en haar.

's Avonds kwam de sneeuw los.

En zoo werd het een witte Kerstmis. En het sneeuwde maar door.

„Hoe laat zei je gister ook, dat de jongen hier vandaag kan zijn?" **vroeg grootvader 's morgens aan Lotte toen deze uit de kerk thuiskwam.**

„Drie uur, grootvader. Maar 't zal nu wel later worden met de sneeuw. De treinen hebben natuurlijk vertraging."

„Ga je nog naar den trein om hem te halen?"

„Och grootvader. Zoo ongezellig voor u. En 't is een heel eind, dan ben ik zoo'n poos weg."

„Ja, dat is zoo. 't Is ook geen weer om er door te gaan. Kom, geef me de lucifers eens aan, mijn pijp is uit."

Lotte maakte de koffietafel klaar, praatte wat over de preek en de menschen die ze gezien had. Maar grootvader gaf haast geen antwoord en Lotte wist niet, of hij wel luisterde naar wat ze zei.

De middag sloop aan, het sneeuwde nog steeds. De wind was opgestoken, joeg om het huis, nam de sneeuw op en vormde er bergjes van die hij dan weer kwaadaardig uiteenspreidde.

Grootvader zat voor het zijraam uit te kijken.

„Komt u toch hier zitten," drong Lotte. „Het tocht daar zoo."

„Ik moet toch den jongen zien aankomen."

„Maar grootvader, Johan komt wel. En bovendien, 't is nog geen drie uur."

„Nee, 'k blijf hier."

Doch toen de ouderwetsche Friesche klok vier uur had

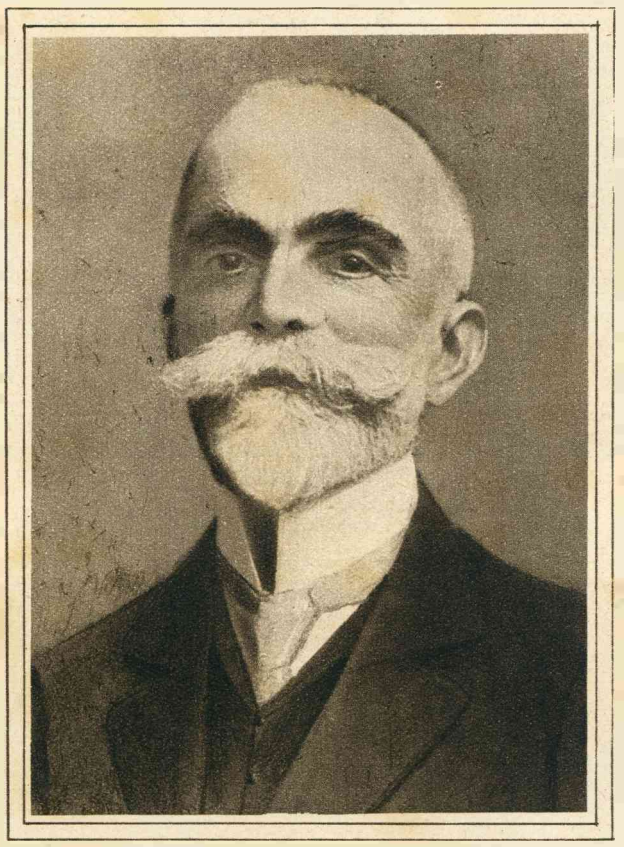

DE OMWENTELING IN PORTUGAL.

Tengevolge van oneenigheid met de regeering braken er in Portugal hevige onlusten uit. Na gevechten die drie dagen duurden, werden de aanhangers der regeering verslagen en werd de president, Bernardino Machado Guimarraca, die geweigerd had afstand van de regeering te doen, gevangen genomen. — Hierboven het portret van den oud-president.

geslagen stond grootvader op. „Ik ga den jongen tegemoet, Lotte." Ze duwde hem haast weer in zijn stoel.

„Nee, nee, u kunt niet. 't Is een noodweer geworden. En 't is al heelemaal donker. Dan zal ik wel gaan."

„Ik wil niet alleen hier blijven," zei de oude man koppig.

„Goed, goed, dat hoeft ook niet. Maar gaat u dan kalm zitten, waarom bent u toch zoo ongerust?"

Hij schudde zijn hoofd en sprak wat voor zich heen. Gewild-opgewekt zei Lotte:

„Och grootvader, hij zal toch in geen zeven slooten tegelijk loopen." Maar ineengedoken, huiverend zat de oude man voor het raam. Hij gaf geen antwoord. Toen staarden ze weer samen naar buiten in den aandonkerenden avond.... Kerstavond.....

Hoe lang het was — ze wisten het niet. De kachel was uitgegaan — de kou omving hen, het theelichtje brandde achter de beschilderde ruitjes, het eenige lichtvlakje in de duistere kamer.

„Komt daar niet wat aan, Lotte?"

„Ik zie niets, grootvader. Je kunt niets meer zien."

„Maar ik geloof toch, dat daar iemand aankomt."

„Zal ik buiten gaan kijken?"

„Ik wil niet alleen blijven," zei de oude man.

„De wind bedaart een beetje."

„Nu komt er toch iemand aan, Lotte." Vlak voor de ramen bewoog zich iets. Het hekje vloog tegen de haag aan. Lotte was al bij de deur.

„Johan," riep ze. „Grootvader, het is Johan."

„Dag Lotteke, dag grootvader, hoe zitten jullie nog zoo in 't donker? En wat is het hier koud. Brr, wat heb ik een reis gehad. Ik heb nog nooit zulk weer meegemaakt."

De oude man stond op uit zijn stoel. „Dag m'n jongen," zei hij. „Goddank, dat je er bent....."

Toen de kachel weer brandde en het licht was opgestoken en grootvader voor het vuur zat met een versche pijp, en het Kerkklokken-gelui van heel dichtbij tot hen kwam, vertelde Lotte van hun angst.

„Wat een onzin," lachte Johan, „ik ben toch geen kind."

„'t Is geen onzin m'n jongen," zei grootvader. „'t Is in geen jaren zulk beestenweer geweest."

Johan wreef zijn handen behaaglijk. „'t Was wel bar buiten ziet u. Soms dacht ik, dat ik er niet door zou kunnen. Hebt u wel ooit zoo'n sneeuwjacht meegemaakt, grootvader?"

De oude man staarde in 't vuur. „Ja. Eéns," zei hij. „Ook met Kerstmis. Vandaag net — laat eens kijken — vier en vijftig jaar terug."

„Dat u dat nog weet," zei Lotte.

„Dien dag vergeet ik niet. Nooit." De pijp tikte tegen de kachel. „Nooit," zei hij dan nog eens.

„Is er toen wat bijzonders gebeurd?" vroeg Johan.

„Bijzonders.... nee.... nee...."

„Kom, grootvader," zei Johan. „Er is natuurlijk wèl wat gebeurd. Anders zou u het zoo precies niet meer weten. Zegt u eens...." en zijn vroolijke, blauwe oogen keken grootvader uitvorschend aan. — „'t Zijn geen prettige herinneringen, die je zoolang bijblijven.' — „Och, als grootvader er nu liever niet over praat," begon Lotte.

„Maar ik wil er wel over spreken," zei grootvader, tegenover Lotte altijd in de contramine. — „Mooi," zei Johan. „Nog wat hout op de kachel, dan kunt u van wal steken, grootvader." — 't Was een oogenblik afwachtend stil.

„Het is vier en vijftig jaar geleden. Dat zei ik straks al. Vier en vijftig jaar, een menschenleven. Ik was toen een jongen als jij Johan, en ik woonde nog bij mijn ouders op de boerderij, die een uur ver het land in stond. Ik was destijds in 't timmervak omdat ik geen zin had in het boerenbedrijf. Bij Van Wijk, den aannemer, kreeg ik teekenles, en als ik daar dan kwam, liet zijn dochter Else me in, en dan praatte ik soms een paar woordjes met haar in de gang. Ze is later jullie grootmoeder geworden, dat weet je. Nou maar, wat ik dan zeggen wou, toen wist ik nog niet, hoe ze over me dacht, ze was altijd vriendelijk, maar dat was ze tegen iedereen, ik kon geen hoogte van haar krijgen.

Naast ons, nog wat verder het land in, woonde toentertijd een zekere Brouwer, ook een boer. Die had een zoon, wat ouder dan ik, een zwetser en een drinkebroer. Hoe hij het aan de weet kwam, dat ik om Else liep, snapte ik niet, maar hij wist het. Soms troffen we mekaar wel eens in 't land en dan hij altijd maar schimpscheuten geven — dat Else zoo'n aardige meid was, en dat ze wel nooit met een armen timmerman trouwen zou — dat ze dan liever een boer had en zoo al meer. Dan kon ik me haast niet inhouden — maar dan dacht ik weer: „Och, je weet wie 't zegt," en ik wou geen schandaal om Else. En zoo werd het Kerstmis. 't Was net zulk weer als het nu is, misschien nog erger. 's Avonds was ik naar de kerk geweest, en ik had Else zien zitten met haar Moeder. Ze zag mij niet, maar ik kon haast geen oog van haar afhouden. Toen later door de sneeuw naar huis. Donker dat het was, je kon niet zien waar je liep. De weg door 't land was maar smal met aan beide kanten een sloot. De sneeuw lag hier en daar zoo hoog, dat je er haast niet door kon. En het woei zoo hard, dat ik af en toe dacht, aanstonds waai je nog het water in. Zoowat op de helft kwam ik Brouwer tegen, die naar 't dorp zou. Ik zag hem eerst niet, want de sneeuw sloeg in mijn gezicht. Maar hij bonsde tegen me op, hij was niet heelemaal nuchter, dat merkte ik, en dadelijk maar weer aan het sarren. „Kom je van mooi Elsje vandaan? Nou, daar ben je ook voor 't laatst geweest. Die weet wel wat ze doet. Die heeft Jan Brouwer ook liever met zijn eigen boerderij."

Ik probeerde hem voorbij te komen, hij duwde weer tegen me op, ik schopte naar hem, dat weet ik nog best. Toen strompelde ik weer door in de sneeuw, en het denken maakte mijn kop half gek. Zou Else werkelijk.... Ik had misschien 'n vijftig tellen geloopen, toen ik 'n schreeuw hoorde. De wind bulderde, maar de schreeuw hoorde ik, zooals ik nu de kachel hoor snorren. Ik keek om, de sneeuw sloeg me in mijn gezicht.... ik kneep even mijn oogen dicht en ik keek weer.... nog een keer, wat flauwer, hoorde ik een schreeuw en nog eens...."

Grootvader hield even stil, hij trok aan zijn pijp, zijn oogen staarden in 't vuur alsof hij daar weer zag het eenzame pad door de landen, en hij alleen, waar zoo kort geleden nog twee menschen liepen. Toen keken zijn scherpe oogen naar Johan eerst en naar Lotte. „Ik ben naar huis gehold, alsof iemand me achtervolgde. Teruggegaan ben ik niet.... om te helpen....."

„Grootvader," zei Lotte, en ze streelde **zijn** gelige hand.

„.... Den volgenden dag hoorde ik, dat Jan Brouwer verdronken was in de sloot bij het pad. En ik wist, dat het mijn schuld was. Ik had hem kunnen redden, misschien, als ik gewild had. Ik had willens een mensch in den dood laten gaan." — „Met zulk beestenweer als vandaag hadt u hem niet kunnen helpen," zei Johan.

„Maar ik had het kunnen probeeren. Dat was tenminste menschelijk geweest..., Else is later mijn vrouw geworden— er had nooit het minste bestaan tusschen Jan Brouwer en haar — en zij heeft niet geweten.... ik heb het nog nooit aan iemand verteld...." Hij schudde zijn hoofd. „Als het dan Kerstmis was, zei jullie grootmoeder: „Nu is 't vandaag zooveel jaar geleden dat Jan Brouwer verdronken is." Andere menschen zeiden het ook. 't Ging nooit weg — het vervolgde me altijd. Toen jullie grootmoeder stierf, ben ik het dorp uitgetrokken, en ik dacht het zoo te vergeten. Maar als het dan Kerstmis wordt, en de sneeuw valt, komt het weer in me op.... en vanmiddag, toen jij niet kwam m'n jongen, toen moest ik er aldoor aan denken, en ik kon het maar niet van me afzetten, dat ik eindelijk, na zooveel jaar, gestraft zou worden.... in jou....." — Het bleef heel lang stil in de kamer — toen liep Lotte naar het raam en het gordijn oplichtend, zei ze zacht: — „Het sneeuwt niet meer."